

Robert Berns asarida ingliz folklorining milliy an'analari.

Yangiboyeva Kamola Iskandar qizi.

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti tayanch doktoranti

ANNOTATSIYA:

Ushbu maqolada Robert Berns asarlarining ingliz folklorining milliy an'analari sifatida tahlili ko'rsatilgan. Eng g'ayrioddiy odamlar va "Shotlandiyaning eng zo'r shoiri" Robert Bernsni kambag'al dehqon deb atagan va u so'zning ajoyib rassomiga aylangan. Uning mamlakati qahramon va fojiali taqdirlar mamlakati edi: 1707 yilda eng og'ir ko'tarilish va pasayishlarga to'la og'ir asrlik kurashdan so'ng Angliya bilan birlashdi va uning eng kuchli ta'sirini his qildi. Burjua munosabatlarining tez o'sishi, qilichbozlik va sanoat inqilobi natijasida qadimgi urug'-aymoq an'analari yo'qola boshladi, erkin dehqonlar va mayda hunarmandlar katta miqyosda qashshoqlashdi. Uning ongida yoshligidan Shotlandiyaning o'tmishi bilan milliy g'urur tuyg'usi kuchaygan va uning buguni fojiasi haqidagi qayg'uli tuyg'u o'zaro bog'langan. Asosiy tadqiqot usuli - izohli tahlil. Ishning dolzarbligi Robert Berns romanlaridagi adabiyot elementlarida ingliz folklor janrini yanada o'rganish zarurati bilan belgilanadi.

Kalit so'zlar: Robert Berns. Folklor. An'ana. Ingliz tili, she'riyat, asarlar, janr, tahlil, Shotlandiya, milliy.

KIRISH

Shaxs va shoir sifatida Berns ikki milliy madaniyat - Shotlandiya va ingliz madaniyatining o'zaro ta'sirida shakllangan. Ularning o'zaro ta'siri uzoq vaqt davomida rivojlangan, ammo ittifoqdan keyin ingliz tili milliy tilga aylandi va shotland tili dialekt darajasiga tushdi. Angliyaning hukmron sinflari o'z madaniyatini ekishga harakat qildilar, bu mag'lubiyatga uchragan, ammo buzilmagan xalqda milliy an'analarni saqlab qolish, ona tilini saqlab qolish uchun o'jar istakni keltirib chiqara olmadi. Bunday sharoitda ishlagan Robert Berns ingliz madaniyatiga qullik hayratidan ham, milliy tor fikrlashdan ham yuqoriga ko'tarila oldi, har ikkala adabiy an'anadan ham eng yaxshi narsalarni she'riyatiga singdira oldi, ularni o'ziga xos tarzda anglab, sintez qildi.¹

Robert Bern - xalq shoiri; xalq uchun yozgan. Shoir ixcham va sodda shaklda buyuk tuyg'ularni, teran fikrlarni yetkazgan; uning she'riyatida xalqning ruhi, mehnatkash qadr-qimmatini, erkin va baxtli hayot orzusi ochib berilgan. Berns she'rlarining qahramonlari oddiy odamlar: haydashchi, temirchi, ko'mirchi,

1

https://mobile.studbooks.net/770337/literatura/robert_byornis_predstavitel_angliyskoy_literatury_epohi_prosves_cheniya

cho'pon, askar. Uning qahramoni mehribon va jasur, u sevgilisiga mehr bilan munosabatda bo'ladi va ozodlik uchun dadil kurashadi.

Bernsning she'riy merosi janr xilma-xilligi bilan ajralib turadi. Shoir do'stona xabarlar, ichimlik qo'shiqlari, fuqarolik she'rlari, satirik she'rlar, epigrammalar, sevgi qo'shiqlari yaratdi. Uning she'rlari folklor janrlari, xalq qo'shiqlari, balladalar, afsonalar asosida yaratilgan.

Ularning musiqiy ritmi xalq raqslari va xalq qo'shiqlari ritmini takrorlaydi. Bernsning she'rlari ham ingliz, ham shotland tillarida yozilgan.

Berns hayoti davomida shon-shuhratga erishdi, uning birinchi to'plami nashr etilgandan so'ng darhol "Shotlandiya lahjasida yozilgan she'rlar", 1786; ammo shon-shuhrat shoirga hech qanday moddiy farovonlik keltirmadi: u butun umrini muhtojlikda o'tkazdi va qashshoqlikda vafot etdi.

ASOSIY QISM.

Bernsning she'riy iste'dodi erta namoyon bo'ldi. Yorqin o'smirlik sevgisi haqidagi birinchi she'r ("Go'zal Nelli") 15 yoshida yaratilgan. Undan keyin boshqa qo'shiqlar ham yaratilgan. Ularni olib ketishdi, Bernsning do'stlari - qishloq yoshlari, mahalliy ziyolilar eslashdi. 1786 yilda viloyat shaharchasida bunday muxlislarning obunasi bilan birinchi marta uning she'rlarining kamtarona kitobi nashr etildi. Na u, na Edinburgdagi kattaroq she'rlar va qo'shiqlar kitobining nashri ("Edinburg jild", 1787), hatto Edinburg salonlaridagi shoir-shohlovchi uchun "moda" ham Berns taqdirini o'zgartirmadi. U bu shaharda ikki yilga yaqin vaqt o'tkazdi, "yuqori jamiyat" ga tashrif buyurdi, u erda u faqat kamtarona qiziqish va g'iybatni uyg'otdi, lekin baribir muhtojlik va pul etishmasligi, qarindoshlari uchun tashvish, kelajakka ishonchsiz yashadi. . "Hech narsa uchun stanzas"da u Edinburgda uchraganlarning noaniqlarini jasorat bilan - badkirdor sudxo'r, tengdoshlar darajasiga ko'tarilgan saroy a'zosi, eng yuqori martabaga intilgan ruhoniy, xushomadgo'y shoir, takabbur va buzuq jamiyat xonimi deb atagan. . Ular shoirga, mehnatkashlarning dardiga befarq.²

Bernsning ilk she'riy tajribalarida Papa, Jonson va boshqa ma'rifiy klassitsizm vakillarining she'riyati bilan tanishish izlari yaqqol ko'rinadi. Keyinchalik Berns she'riyatida ko'plab ingliz va shotland shoirlari bilan aks-sado topish qiyin emas. Ammo Berns hech qachon an'analarga tom ma'noda amal qilmagan, ularni qayta o'ylab ko'rgan va o'zinikini yaratgan.³

² <http://17v-euro-lit.niv.ru/17v-euro-lit/mihalskaya-anikin-angliya/robert-burns.htm>

³ См.: Вельский А. А. Английский роман 1800-1810-х годов. - Пермь, 1968.

Hayotga muhabbat, his-tuyg'ularning samimiyligi – bularning barchasi Berns she'riyatida taassurotlar massasidan asosiy narsani ajratib turadigan aql-zakovat kuchi bilan birga yashaydi. Bernsning ilk she'rlarida vaqt, hayot va odamlar, o'zlari va boshqalar, xuddi u kabi, qashshoqlar haqida chuqur fikr yuritiladi. Sevgi, ayriliq, qayg'u haqidagi qo'shiqlar, mashhur xalq naqshlarida yozilgan qo'shiqlar bilan bir qatorda "Uyasini omoch bilan buzib tashlagan dala sichqonchani", "Otam halol dehqon edi", "Jon arpa", "Yo'g'on" kabi she'riy kashfiyotlar paydo bo'ldi. O'tgan kunlar do'stligi, "Tog' romashka", "Halol qashshoqlik", allaqachon nom olgan "Quvnoq tilanchilar" kantatasi, "Keksa dehqonning eskirgan toyyog'iga yangi yil tabrigi" kabi ko'plab kinoyalar.

Uolter Skott Bernsni "qo'pollik", "noto'g'ri xulq" ayblovlaridan himoya qilarkan, uning iste'dodining tabiatini juda to'g'ri baholadi, unda lirika va satira qo'shilib, shoirning fuqarolik pozitsiyasini nihoyatda aniq belgilab berdi: "O'z-o'zini hurmat qilish, fikrlash tarzi, va hatto Bernsning g'azabining o'zi plebey edi, ammo, masalan, mag'rur ruhga ega plebey, Afina yoki Rim fuqarosi bor.

1980-yillarning ikkinchi yarmi Shimoliy Amerikadagi inqilob, Frantsiyadagi inqilobdan oldingi inqiroz va Angliyadagi siyosiy tartibsizliklar bilan bog'liq holda u va uning zamondoshlari uchun tashvishga to'la edi. Ularga shoir hayotidagi shaxsiy qiyinchiliklar va o'zgarishlar qo'shildi.

Berns ketmadi, lekin unga taklif qilingan aktsiz xodimi lavozimini qabul qilishga majbur bo'ldi va umrining oxirigacha bu zerikarli va kam haq to'lanadigan lavozimning bo'yinturug'ini o'z zimmasiga oldi. Hokimiyat erkin fikrlovchi shoirning ishonchliligini qattiq nazorat qildi. U siyosatga qiziqmasligi kerak edi. Bernsdan ushbu mavzu bo'yicha juda ko'p achchiq taassurot paydo bo'ladi: "Deraza oynasidagi olmosli yozuv", "Cherkov va davlat aktsizi" epigrammasi (1793) va boshqalar.

Bernsning birinchi yozuvlari unga Edinburg jamiyati uchun eshikni ochdi va uni mahalliy diqqatga sazovor joylarga aylantirdi, shu bilan birga unga qishloq johillari obro'sini berdi, o'zi ham buni saqlab qoldi. U inqilobning "bolasi" emas edi, aksincha, inqilobiy aksiyada birinchi qatordagi do'konlarning tomoshabini edi va uning eng yaxshi asarlari Fransiya inqilobidan oldin yozilgan. U Yevropa siyosatining keng tarqalishi fonida emas, balki o'zining murakkab Shotlandiya kelib chiqishi fonida baholanishi kerak. U dinning ikkiyuzlamachiligi va ikkiyuzlamachiligiga, odamlarni bir-biridan ajratib turuvchi ijtimoiy to'siqlarga qarshi bosh ko'tardi. Darslikda o'qilmagan, balki o'z kuzatishlari natijasida qo'lga kiritilgan bunday tenglik falsafasini u o'zining eng buyuk she'rlaridan biri – "Quvnoq tilanchilar" asarida dadil bo'lsa ham muvaffaqiyatli ifodalagan. Qizig'i

shundaki, u Berns davrida cherkovdan ko'ra ko'proq tenglik instituti bo'lgan tavernalarni o'ziga tortdi.

Berns she'riyati shotland shevasida; ularning ko'pchiligi xalq qo'shiqlariga asoslangan va o'zlari Shotlandiya bugungi kungacha kuylaydigan qo'shiqlarga aylangan. Mavzular, til, badiiy vositalarni yangilash va demokratlashtirish an'anaviy lirik janrlar tizimini qayta qurish, uni boyitish bilan birga kechdi. Hayratlanarli energiya, fikrning keskinligi va boyligi, ko'plab ritm va intonatsiyalar, xalq tilining hayratlanarli moslashuvchanligi va rang-barangligi - Bernsning eng yaxshi she'rlariga jahon miqyosida shuhrat keltirgan xususiyatlar.

Robert Berns -- xalq shoiri; xalq uchun yozgan. Shoir ixcham va sodda shaklda buyuk tuyg'ularni, teran fikrlarni yetkazgan; uning she'riyatida xalqning ruhi, mehnatkash qadr-qimmatini, erkin va baxtli hayot orzusi ochib berilgan. Berns she'rlarining qahramonlari oddiy odamlar: haydashchi, temirchi, ko'mirchi, cho'pon, askar. Uning qahramoni mehribon va jasur, u sevgilisiga mehr bilan munosabatda bo'ladi va ozodlik uchun dadil kurashadi.

Berns qo'shiqlari vatanparvarlik ruhida. "Mening yuragim baland tog'larda" she'ri, 1790-yilda tug'ilgan Shotlandiyaga muhabbat tuyg'usi jo'sh urgan. "Bryus shotlandlarga" she'rida (Scots, wha hae wi' Wallace Bled. Bryusning o'z armiyasiga murojaati, 1794) Bern vatanparvarlik kurashidagi qahramonlikni kuylaydi. She'r mohiyatan shotlandlarning milliy madhiyasiga aylandi. U erkinlik va zolimlik ruhi bilan ajralib turadi. Bern Shotlandiyaning milliy mustaqilligi uchun kurashgan o'tmish qahramonlari Bryus va Uollesning jasoratini ulug'laydi. O'z zamondoshlariga jasorat namunasi ko'rsatish uchun qahramonlik o'tmishiga murojaat qilgan Bern romantizmga xos mavzularni oldindan ko'ra oladi.⁴

Robert Berns ham xalq kulgi elementi bilan singdirilgan satirik asarlar yaratdi. Bernsning ko'pgina she'rlari boyluk va qashshoqlik o'ziga xos qarama-qarshilikka baho. Hokimiyatda bo'lgan va foyda olishga intilganlar ma'naviy davolash qashshoqdirlar. Oddiy xalq, dehqonlar o'z ma'naviy hayotida dabdaba va bekorchilik bilan yashagan xo'jayinlardan yuz barobar boyroqdir. Berns satirasining o'qlarini qirolning o'ziga va uning bosh vaziri Uilyam Pittga o'rnatish. Shoir "Orzu" ("Orzu", 1786) she'rida shohning xalqni yetaklab borishga aqli yetmasligini aytadi. Shoir xalq aziyat chekayotgan shafqatsiz soliqlardan, o'g'irlikdan, hokimiyat tepasida turganlar aybdor bo'layotganidan noroziligini bildiradi. Berns she'riyati o'zining xalq yumori bilan ajralib turadi. "Quvonchli

⁴ Whitman W. Robert Burns as a Poet and a Person. The North American Review. Vol. 143, No. 360 (Nov., 1886). Pp. 427-435..

tilanchilar", 1785) kantata she'rida yumor ba'zan satirik ta'sirchan tus oladi. Masxarabozning istehzoli qo'shig'i ham, ruhoniya ham amaldorga:

Men sayr qiluvchi masxarabozman, jonglyorman, akrobatman,

Men arqonda raqsga tushishim mumkin.

Ammo Londonda menda bor, deyishadi

Palatadagi baxtli raqib!

Va bizning voizimiz! Ba'zan minbardan qanday qiyshayib ketadi!

Sizga qasamki, u nonimizni o'g'irlyadi,

*Garchi u kassoq kiygan bo'lsa ham.*⁵

Berns qat'iy ravishda ijtimoiy tengsizlikka, qullikka qarshi chiqadi. Uning ijtimoiy adolatsizlik va xalqning kuchsizlangan mavqei mavzusiga bag'ishlangan she'rlari inqilobiy demokratik xarakterga ega. "Qul nolasi" she'rida Senegaldan Amerikaga olib kelingan negr balo ostida chidab bo'lmas ishlarni bajarayotgani haqida so'z boradi. Negr qullikda azob chekadi va doimiy ravishda o'z vatani Senegal haqida o'ylaydi. She'r chuqur xo'rsinish yoki uzoq ingrashga o'xshaydi. Bu taassurotga uzun va qisqa she'riy satrlar, ichki qofiya (O'sha go'zal qirg'oqdan yirtilgan va endi uni hech qachon ko'rmaslik kerak...), bir tekis almashuvchi satrlar boshida takroriy undov (Va, afsus!) va takroriy yakuniy so'zlar orqali erishiladi. "Oh!" bir xil satrlarning oxirida, shuningdek, bir xil so'zlarning takrorlanishi (charchagan, charchagan).⁶

XULOSA.

Bernsning she'riy merosi janr xilma-xilligi bilan ajralib turadi. Shoir do'stona xabarlar, ichimlik qo'shiqlari, fuqarolik she'rlari, satirik she'rlar, epigrammalar, sevgi qo'shiqlari yaratdi. Uning she'rlari folklor janrlari, xalq qo'shiqlari, balladalar, afsonalar asosida yaratilgan. Ularning musiqiy ritmi xalq raqslari va xalq qo'shiqlari ritmini takrorlaydi. Bernsning she'rlari ham ingliz, ham shotland tillarida yozilgan.

Robert Bernsning lirik qo'shiqlari hayotga muhabbat, sevgi, do'stlik va baxtni ulug'lashi bilan ajralib turadi. Shoir tasdiqlagan eng yaxshi axloqiy fazilatlarni ona vatanga, uning dala va o'rmonlariga, mehnatkash xalqiga muhabbatdan ajratib bo'lmaydi.

Berns hayoti davomida shon-shuhratga erishdi, uning birinchi to'plami nashr etilgandan so'ng darhol "Shotlandiya lahjasida yozilgan she'rlar", ammo shon-shuhrat shoirga hech qanday moddiy farovonlik keltirmadi: u butun umrini muhtojlikda o'tkazdi va qashshoqlikda vafot etdi.

⁵ Scott, T. The Penguin book of Scottish Verse. Intro. and ed. T. Scott. London: Penguin, 1976. 519 p.

⁶ <http://rllinguistics.ru/journal/article/2265/>

ADABIYOTLAR:

1. https://mobile.studbooks.net/770337/literatura/robert_byorns_predstavitel_angliyskoy_literatury_epohi_prosvescheniya
2. <http://17v-euro-lit.niv.ru/17v-euro-lit/mihalskaya-anikin-angliya/robert-burns.htm>
3. Velskiy A. A. 1800-1810 yillar ingliz romani.
4. Chernishevskiy N. G. Poli. koll. s.: 15 jildda. - M, 1949. - T. 12. - S. 683.
5. Chernishevskiy N. G. Poli. koll. op. - M, 1951. - T. 10. - S. 738.
6. Robert Berns S. Marshak tarjimalarida. - M., 1959 yil.
7. <https://scholarcommons.sc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1388&context=ssl>
8. Devid Dayches, Robert Berns (Nyu-York, 1966 yil
9. <https://translate.google.com/?hl=ru&sl=en&tl=uz&text=REFERENCES%3A%0A%0A1.%09https%3A%2F>
10. Scott, T. The Penguin book of Scottish Verse. Intro. and ed. T. Scott. London: Penguin, 1976. 519 p.